ספרי׳ — **אוצר החסידים** — ליובאוויטש

היכל
תשיעי

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בהעלותך

(חלק יח שיחה ה)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים״

770 איסטערן פאַרקווי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת בהעלותך, (אה״ק) ח־יד סיון; (בכל העולם) טו־כא סיון, ה׳תשפ״ג (א)

Likkutei Sichot
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by
Kehot Publication Society
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

בהעלותך ה

132

א. בפירושו בסוף הפרשה, על הפסוק[1] „ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים", העתיק רש"י מן הכתוב את התיבות „והעם לא נסע" ופירש: זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שנאמר[2] ותתצב אחותו מרחוק וגו'.

בפירושו כאן בא רש"י (כמבואר במפרשים[3]) לסלק את הקושיא המתעוררת על הנאמר כאן „והעם לא נסע עד האסף מרים": הלא בפסוק שלאחרי זה נאמר „ואחר נסע העם", והיינו ש„נסע העם" לאחר „ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים" — ואם כן, לשם מה נזקק הכתוב לומר לפני כן „והעם לא נסע גו'"?

ועל כך מתרץ רש"י, שכפילת הענין באה להודיענו שסיבת „והעם לא נסע" היתה משום כבודה של מרים[4].

אבל צריך להבין: הלא בכתוב נאמר „והעם לא נסע" — ולמה כתב רש"י (ומנין לו) ש„זה הכבוד חלק לה המקום", ובפרט שבכך שינה גם מלשון רז"ל במשנה[5] „לפיכך נתעכבו לה ישראל כו'"[6]?

בפשטות אפשר לומר[7]: כל הנסיעות והחניות של בני ישראל לא היו תלויות בהחלטתם, אלא — כמו שכתוב לעיל בפרשה[8] — „ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל". וממילא מובן, שזה ש„העם לא נסע עד האסף מרים" הוא מפני שלא נעלה „ענן ה'"[9].

וממילא נמצא ש„זה הכבוד חלק לה המקום כו'".

---

1) יב, טו.

2) שמות ב, ד.

3) משכיל לדוד בפרש"י. וכ"כ בחדא"ג מהרש"א סוטה ט, ב.

4) ואין להקשות מה שמפרשו רש"י כאן אע"פ שהקושיא היא מהכתוב שלאח"ז — שהרי הוא פי' כתוב זה „והעם לא נסע גו'", ובפרט שבלא"ה בכגון דא (שהקושיא היא מאותו הענין ובפרט בהכתוב הסמוך) מפרשו רש"י — בכ"מ — בכתובים הקודמים, וכמדובר כמ"פ.

5) סוטה שם.

6) לכאורה זהו מקור פרש"י זה. אבל י"ל שמקורו בספרי כאן (ועד"ז הוא במכילתא בשלח יג, יט) „לפיכך עיכב לה המקום* שכינה וארון כהנים ולוים וישראל ושבעה ענני כבוד כו'" [ובתיב"ע (ות"י) טז: בההוא זכותא הוון כל ישראל אשתין רבוון כו' וענני יקרא ומשכנא ובירא לא זייעין ולא נטלין עד זמן כו'. ועד"ז הוא בתיב"ע פסוק יד]. ובפרט לפי הגירסא בכמה כת"י רש"י שמסיים: נתעכבה בשבילה שכינה וכל ישראל.

7) ראה באר מים חיים (לאחי המהר"ל)** ודבק טוב בפרש"י.

8) ט, יז ואילך.

9) דעת זקנים מבעה"ת כאן. רבינו בחיי כאן. וראה במדב"ר פי"ד, ג.

---

*) כ"ה בספרי הוצאת האראוויטץ. מכילתא שם. וביל"ש כאן: עכב לה **הקב"ה** ארון ושכינה כו'. ובספרי לפנינו: עיכב לה שכינה וארון כו'.

**) ולפי' מובן בפשטות דיוק הנ"ל (הערה 4) שהרי דיוק רש"י הוא מהתיבות „והעם לא נסע" עצמן, שמשמעו שהוצרכו ליסע.

133 אלא שבדברי רש"י משמע יתר על כן: הטעם שכתב רש"י „זה הכבוד חלק לה המקום" (ולא בסתם, „זה הכבוד נחלק לה" או „קבלה"), אף שבמשנה איתא „לפיכך נתעכבו לה ישראל" — והרי גם לפי המשנה מובן שהדבר היה תלוי ב„העלות הענן"[10] — הוא משום שעל־פי המשנה היתה ההתעכבות גם מצד בני ישראל, כלומר, בני ישראל אף הם רצו להמתין לה[11]; משא"כ לפי פירוש רש"י הסיבה היחידה היתה ש„חלק לה המקום" (היינו עמידת ה„ענן") ולא משום שגם בני ישראל רצו בכך.

אבל דוחק גדול יש בדבר: מאחר שבכתוב נאמר „והעם לא נסע" ותו לא — למה לנו לפרש היפך פשוטו של מקרא, שלבני ישראל מצד עצמם לא היה רצון להתעכב?

ב. ועוד צריך להבין:

א) לשם מה הוסיף רש"י „כשהושלך ליאור" — למאי נפקא־מינה מתי היתה אותה „שעה אחת שנתעכבה למשה"? — היה לו לרש"י לומר כדברי המשנה (בסתם)[12] „מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר כו'"[13].

ב) למה העתיק רש"י מן הכתוב גם את התיבה „מרחוק"[14]? הלא די בלשון „ותתצב אחותו" בלבד כדי להבין ש„נתעכבה למשה".

ג) ובכך לא די: רש"י אף הוסיף „וגו'"[15] — רמז על המשך הכתוב! ולמאי נפקא־מינה ההמשך כאן?

ג. ולהבין כל הנ"ל יש להקדים ולבאר ענין „הכבוד" שנחלק כאן למרים בהתעכבות זו:

בלימוד בפשטות משמע, שאילו בני ישראל לא היו ממתינים לה, היה בהתעכבותה של מרים במדבר[16] העדר כבוד.

אבל דבר זה תמוה ביותר: הלא אילו נותרה לבדה במדבר, היתה בדבר סכנת נפשות ממש[17] ולא העדר כבוד בלבד?

ואין לומר שמהאי טעמא הזכיר כאן רש"י גם „כשהושלך ליאור", להדגיש שהיתה זו מדה כנגד מדה: כשם שה„שעה אחת שנתעכבה למשה" היתה ענין של פקוח נפש, כן היה גם אופן השכר שגמל לה הקב"ה על כך עתה (שלא תשאר לבדה במדבר) —

כי לפי זה לא היה רש"י נוקט „זה

10) אבל ראה ראב"ע כאן (טז) „על דעת רבים כו'". ספורנו כאן.

11) ראה אוה"ח עה"פ.

12) ועד"ז בספרי ומכילתא כו' הנ"ל הערה 6.

13) אבל להעיר שברבנו בחיי כאן מקדים „ודרשו ז"ל במס' סוטה", ומעתיק „כשהושלך ביאור". אבל בלא"ה אינו מעתיק לשון המשנה כ"א תוכנה.

14) וכ"ה במשנה ובמדרז"ל הנ"ל.

15) במשנה לפנינו ובע"י וכן בספרי כאן ליתא. וכן ליתא בדפוס שני וכמה כת"י רש"י. ולאידך — י"ג במשנה גם המשך הכתוב „לדעה מה יעשה לו". וכ"כ בדפוס א' ובכמה כת"י רש"י.

16) ראה תורת משה (להחת"ס) פרשתנו יב, ט.

17) ובכלל צ"ע למה נשארה ותסגר מרים במקום זה דוקא במדבר. ואולי י"ל, מצד החולאת וחולשה דגופא שלה, שטרחא גדולה יש בנסיעה בדרך (ולהעיר מרש"י פרשתנו יא, א). וראה לקמן הערה 23.

134 הכבוד **חלק לה המקום" בשעה שהמכוון אינו כבוד כי אם פקוח נפש.**

ד. והביאור בזה:

מדברי הקב"ה[18] „תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף" מובן, שרפואת מרים („אחר תאסף")[19] היתה תלויה בהיותה מסוגרת כנדרש „שבעת ימים מחוץ **למחנה", מחוץ לשלשה מחנות[20] — והרי תואר וגדר המציאות של „מחנה" (וממילא, גם של הסגר „מחוץ למחנה"), לשון חניה[21], שייך בנידון זה רק „בשעת חנייתן", וכמו שפירש כבר רש"י לעיל[22]: „תוך הקלעים היא מחנה שכינה חניית הלוים סביב כו' היא מחנה לויה ומשם ועד סוף מחנה הדגלים וכו' היא מחנה ישראל כו'". משא"כ בשעת נסיעתן אין חל על כך התואר „מחוץ למחנה" (שלשה מחנות).**

ולפיכך, אילולא המתינו בני ישראל במחנה **במשך שבעת ימי ההסגר של מרים, הנה אף שפשיטא שלא היתה נותרת לבדה במדבר, והיתה גם היא ממשיכה עמהם בדרך[23], הרי כיון שבאופן זה לא היה מתקיים הציווי „תסגר שבעת ימים מחוץ** למחנה", **מאחר שנתבטל כאן גדר „מחנה"[24] — אזי כתוצאה מכך משך הזמן עד אשר „תאסף" היה צריך להתארך יותר משבעה ימים, שהרי זמן הנסיעה אינו עולה לחשבון שבעת ימי ההסגר[25].**

וזהו תוכן ה„כבוד" ש„חלק לה המקום", שכל בני ישראל נתעכבו שבעה ימים נוספים בחניה זו, **כדי שקיום „תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה" יתחיל** לאלתר.

ה. לפי הביאור הנ"ל רואים אנו כיצד אפשר ללמוד מפירוש רש"י ענינים מופלאים גם בהלכה:

על „אחר תאסף" פירש רש"י „אומר אני כל האסיפות האמורות במצורעים 135

---

18) יב, יד.

19) ראה פרש"י שם (ובפרש"י שם, יב בפי' הב'). או שהי' רק נזופה כלשון רש"י שם ד"ה „ואבי' ירק ירק". וראה אוה"ח שם ועוד. וראה לקמן בפנים.

20) בנדו"ד, כמו שפרש"י „מחוץ למחנה" הנאמר במצורע (תזריע יג, מו), ולעיל בפ' נשא, כדלקמן בפנים.

21) וראה גם רש"י פרשתנו יו"ד, לד: מן המחנה — ממקום חנייתן.

22) נשא ה, ב. והרי פרשת שילוח טמאים נאמרה ביום שהוקם המשכן (כפרש"י שם) לפי שאז הוקבעו המחנות והוזקקו להשתלח (רש"י גיטין ס, סע"א).

ולהעיר מר"ן נדרים ז, ב ד"ה שנא'. שאילת שלום שצויין בגליון הש"ס שם. ואכ"מ.

23) כי אפילו את"ל שמצד איזה טעם שיהי' מקום סגירתה הוצרך להיות מחוץ (וסמוך) למקום שנצטרעה דוקא צ"ע אם בנדו"ד הדין כן — כיון שזהו בגדר פקו"נ, ומכש"כ מההולך עם שיירא במדבר, שכאשר כבר יצא בשיירא הולך עמה בשבת כשיש חשש סכנה (שו"ע (ואדה"ז) או"ח סו"ס רמ"ח). וצ"ע בחת"ס שם.

24) ומפרש"י נשא (הנ"ל בפנים) משמע דבשעת נסיעתן מותרין טמאין ומצורעין ליכנס תוך המחנה וכמ"ש בגמ' (תענית כא, ב. וש"נ). וראה לקמן הערה 33.

25) וי"ל יתרה מזו, דהימים שלאחר ימי הנסיעה אינם מצטרפים עם הימים שלפנ"ז כי כאשר אינם רצופים אינו מתקיים מש"נ „תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה", שיש לפרשו מציאות אחת של שבעת ימים* (וראה רש"י מצורע טו, יג), ולפ"ז הוצרכה לחכות עד שיהיו במקום אחד שבעת ימים רצופים.

---

*) ראה פרש"י אמור כג, ח. ועד"ז בפרש"י בא י כב. יב, טו.

על שם שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה כתוב בו אסיפה לשון הכנסה". ומזה משמע, שהציווי שמרים „תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה" היה בגלל היותה מצורעת[26]. ועפ"ז י"ל שדין המצורע, ש„כל ימי אשר הנגע בו יטמא גו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"[27], אינו חיוב צדדי (שמאחר שטמא הוא, חייב לשבת מחוץ למחנה), אלא זהו (גם) תנאי, בטהרת המצורע: כאשר חסר בקיום „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" בעת טומאתו, אין הוא יכול לבוא[28] לטהרתו – בדומה למבואר לגבי הסגר מרים, כנ"ל.

[ועל־דרך־זה במצורע מוסגר, שרפואתו תלויה בהסגר למספר ימים[29] – „והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים"[30] – צריך לומר לפי הנ"ל, שאם חסר בשיעור שבעת ימי ההסגר מחוץ למחנה[31], טהרתו מתעכבת עד שיושלם מנין שבעת ימים].

אלא שבנוגע למצורע, כיון שנאמר בו „בדד ישב מחוץ למחנה מושבו", יש מקום לדון מהו העיקר – האם קיום „בדד ישב", היינו צד השלילה, שלא יהיה במחנה אלא ישאר „בדד" (אפילו בהיותו מחוץ למחנה), או שמה שנוגע הוא צד החיוב, שיהיה מחוץ למחנה[32].

ונפקא־מינה (על־דרך המבואר לעיל בנוגע למרים) – במצב שבו לא יתכן ענין „מחוץ למחנה" (לפי שלא קיימת מציאות של „מחנה"), ואפשר לקיים „בדד ישב" בלבד, שיש להסתפק אם הדבר מעכבו מלהטהר[33].

[ועל־דרך־זה במצורע מוסגר כנ"ל,

---

26) כבזבחים קב, רע"א (והרי תוכן התחלת הענין איתא בפרש"י יב, יב: ד"א). וכ"כ בראב"ע עה"פ. תוד"ה ק"ו ב"ק כה, א (וי"מ). פענח רזא כאן. ובת"י: עד זמן דאתסיאת מרים נביאתא מצרעתה. ובספרי זוטא כאן „עד שתטהר". וראה שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' קלח. אברבנאל ומלבי"ם כאן.

27) תזריע יג, מו.

28) להעיר מפי' הראב"ד לתו"כ תזריע שם: שיהא כמנודה שאסור בארבע אמות שלו . . ומכאן למדו חכמים שהמצורע הוא כמנודה וכאבל כו'. וראה לעיל הערה 19 בנוגע למרים.

29) ראה מגילה ח, ב.

30) תזריע שם, ד.

31) וכמפורש במגילה שם לענין שילוח כו' זה וזה שוין. אבל בפרש"י מו"ק (ז, ב) כתב שמוסגר אינו משתלח חוץ לג' מחנות, וכן משמע מפירושו עה"ת תזריע שם (ראה משכיל לדוד שם)*. ובמצורע יד, ג. ובתוד"ה אמר רבי (מו"ק שם, ע"א) כתב, דרש"י חזר בו מפירושו מהא דאיתא בפ"ק דמגילה דשוין בשילוח.

32) להעיר מצפע"נ (השלמה כב, סע"ד ואילך): ר"ל אם צריך שלא יכנס למחנה או שלא יהא במחנה או שיהי' לבד.

33) ולכאורה י"ל נפק"מ יתירה מזו: באם אין דין מחנות אם יש חיוב וציווי ד„בדד ישב מחוץ למחנה מושבו", אם העיקר הוא בדד ישב מובן ששייך אז, אבל אם עיקר ההדגשה הוא צד החיובי „מחוץ למחנה מושבו", מקום לומר, דאז אין חיוב ואיסור ד„בדד ישב". וראה ע"ד ההלכה מנחות צה, א (וש"נ) דקאמר דהוי מחלוקת. וראה פרש"י שם. לקמן הערה 43.

---

*) אף שיש לפרש דמ"ש רש"י „יסגירנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע", כוונתו לשלול הפירוש (אף שכן משמע לכאורה מפשטות לשון הכתוב) שמסגיר רק מקום הנגע כפי' הרא"ש (הובא בטור הארוך שם יג, ה). או שאינו רק ענין של אמירת הכהן שיש לו דין מוסגר כו' כמ"ש במל"מ הל' טומאת צרעת (פי"ד ה"ה) מנ"ח (מצוה קסט סק"י). וראה מאירי מגילה (ח, ב): ושמא תאמר אם המוסגר טעון שילוח היאך אתה קוראהו מוסגר והרי מחוץ למחנה הוא אפשר שבבית שבחוץ למחנה הוא עומד. וראה משנה אחרונה נגעים פ"א מ"ג. ועוד.

136 **במצב שבו לא יתכן „מחוץ למחנה" כנ"ל, יש להסתפק אם ימי „בדד ישב" עולים לחשבון שבעת הימים: לפי הסברא הראשונה, מאחר שגם בימים אלו לא היה במחנה, הם משלימים למנין שבעה ימים; ואילו לפי הסברא השניה עליו להמתין עד שיהיו מחנות על־מנת להשלים[34] את שבעת הימים „מחוץ למחנה מושבו"].**

ועפ"ז נמצא שיתכן שהדבר נוגע בזמן הזה להלכה למעשה: הדין הוא ש„טהרת[35] מצורע זו נוהגת בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית"[36], ולפי זה יש מקום לשאלה (לפי הדעות[37] שדין וקדושת (מחנות ו)ירושלים אינו שייך בזמן הזה) האם יכול מצורע לבוא לטהרתו לאחר החורבן:

אם העיקר הוא „בדד ישב", שלא יהיה במחנה, נמצא שדין הטהרה נוהג גם בזמן הזה; אבל אם צריך שיתקיים „מחוץ למחנה מושבו", הרי הדבר אינו אפשרי לאחר החורבן[38].

ואפילו אם תמצי לומר שבזמן הזה, מאחר שכל מציאות המחנות אינה קיימת (גם בהתחלת זמן טומאתו), שוב

---

34) אבל ראה לעיל הערה 25, שי"ל שצריכים להיות רצופים. וכן מובן בפשטות הכתוב (והענין) בתזריע „והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים".

35) ל' הרמב"ם הל' טומאת צרעת פי"א ה"ו (וש"נ בכסף משנה). ובחינוך מצוה קסט: נוהגין דיני צרעת בזכרים ונקבות בכל זמן שיהיו כהנים ובקיאין רואין אותן כ"נ מדברי הרמב"ם ז"ל ואפילו שא"א כו'.

וראה פיה"מ להרמב"ם נגעים בסופו. שאילת יעב"ץ שם סי' קלו־קלז. העמק שאלה לשאילתות פח בתחלתו. תורה שלימה ח"ט מילואים סח"י. ובכ"מ. ואכ"מ.

36) אבל ראה רמב"ם הל' טומאת צרעת בסופן ד„אינו ממנהגו של עולם אלא אות ופלא הי' בישראל" – הובא בלקו"ת תזריע (כב, ב) ומפרש „שמצות נגעים אינו נהוג בזמננו זה אחר החורבן מפני שאינן מצוין כלל . . אך מעשה נסים הם". עיי"ש. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 65 הערה 9 ובנסמן שם.

37) ראה ראב"ד הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד. וכן לדעת כמה ראשונים. וראה חידושי הרשב"א ותוס' הרא"ש ברכות ה, ב: „אבל לענין שלוח מחנות נוהגין עכשיו למאן דאמר קדשה לעתיד לבוא".

---

38) ולכאורה מדברי התוס' ברכות שם „והאיך הי' מדבר ר' יוחנן מדבר שלא נוהג בימיו", משמע שלא ס"ל* כמ"ש בצל"ח (ברכות שם, ומנ"ח שם סקי"ד ובמצוה שסב קרוב לסופו) דגם בימיו טעון טילוח מירושלים.

ואולי יש לומר שהשאלה היא גם לדעת רש"י ורשב"א כו' ברכות שם. כי אף שס"ל דמצורע טעון שילוח מערי חומה, ולהצל"ח ומנ"ח עכ"פ מירושלים – י"ל, שזהו רק מצד הדין דוישלחו מן המחנה גו' ולא יטמאו את מחניהם גו' (שבפ' נשא), שזה נוגע לקדושת (מחנות ו)ירושלים (וזהו חובה על ב"ד (או הצבור) לשלחו); אבל** המצוה ד„בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"*** (שהוא על המצורע עצמו), י"ל, שאינו נוגע לקדושת מחנות, כ"א לזה שישנן מחנות (ירושלים) בהתיישבות דבנ"י****. (ובפרט ע"פ פי' הראב"ד הנ"ל הערה 28. וראה סוגיית הגמ' מו"ק יד, ב ואילך. פרש"י שם ד"ה שינהיג. ועוד).

---

*) אבל גם לדעת התוס' מוכח דנוהג דין מצורע בזמה"ז.

**) ולהעיר מפרש"י מגילה ח, ב ד"ה כל ימי. וראה פסחים סז, א. ובשוה"ג שלאח"ז.

***) וראה רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"י ה"ז. תוד"ה וקידשו ערכין לב, ב. וראה ר"ש ופי' הרא"ש כלים פ"א מ"ז.

****) להעיר מתוד"ה על כתובות (מד, ב): דעיר שרובה עכו"ם בטלה **קדושת** היקף חומה (ואין משתלחין ממנה מצורעין).

אין צורך בענין „מחוץ למחנה מושבו" **בפועל**[39] **עבור טהרתו,**

137 **עדיין יש מקום לשאלה הנ"ל במי שנטמא בזמן שבית המקדש קיים, ובתוך ימי טומאתו נחרב הבית וחרבה העיר, האם יכול לבוא לידי טהרתו**[40] **לאחר החורבן**[41].

ועל־פי הנ"ל בנוגע למרים, אפשר ללמוד גם בנוגע לכל מצורע, שהעיקר הנוגע הוא צד החיוב, שיתקיים „מחוץ למחנה מושבו"[42]**, וממילא צריך לומר שכאשר לא קיימת מציאות המחנות ואי אפשר שיתקיים החיוב של „מחוץ למחנה מושבו"**[43]**, אין המצורע יכול לבוא לטהרתו.**

ו. **על־פי הנ"ל (ס"ד), שכבודה של מרים כאן היה בכך שמשך הזמן של „תסגר שבעת ימים" (וממילא הזמן שנדרש לרפואתה) לא (נתארך יותר ו)נמשך עד למועד מאוחר יותר, יש לבאר מה שכתב רש"י „זה הכבוד חלק לה המקום" — דלכאורה היה לו לנקוט בלשון המתאימה לפשטות הכתוב, על־דרך לשון המשנה „נתעכבו לה** (כל ישראל) **שבעה ימים", כנ"ל; ומאידך, אם כוונת רש"י להדגיש ולבאר את גודל הכבוד שנחלק לה, היה לו לנקוט על־דרך לשון הספרי (ומכילתא), „עיכב לה המקום שכינה וארון כהנים ולוים וישראל ושבעה ענני הכבוד" —**

כי בדבריו כאן לא בא לפרש מי **הוא שחלק לה את הכבוד, הקב"ה או ישראל, אלא ללמדנו שכבוד זה קשור היה אל „המקום", היינו אל ציווי** הקב"ה („**המקום**") **להסגירה** לאלתר **„שבעת ימים מחוץ למחנה"**[44].

ז. **אלא שאפשר להקשות על כך: היכן יש כאן מדה כנגד מדה, ב„כבוד"**

---

39) וע"ד שמצינו כן בכמה דברים, ולדוגמא, בגר שבזמן המקדש צריך גם הרצאת קרבן, ובזה"ז שאין קרבן אינו מעכב גירותו (ראה ריטב"א יבמות מו, ב סוד"ה דילמא. נמוק"י שם מז, א ד"ה ת"ר בשם ר"י. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו). וראה הערה 41. לקמן ע' 416.

40) ועד"ז במוסגר כאשר בתוך ז' או י"ד ימים שלו חרב הבית והעיר כו', האם הימים שלאח"ז מצטרפים לימי סגירתו.

41) להעיר מהתירוץ (שו"ת בנין ציון ס"ב. ועוד) בסתירת דברי הרמב"ם דבהל' בית הבחירה פ"ו הט"ו כ' דאוכלין מע"ש בכל ירושלים אע"פ שאין שם חומות, למ"ש בסופ"ו מהלכות מעשר שני.

42) ולכאורה כן יש להוכיח ממ"ש רש"י בתזריע שם ד"ה בדד ישב „שלא יהיו שאר טמאין יושבים עמו". דמחוץ למחנה מושבו הוא ענין בפ"ע.

ואף שבפשטות הכוונה „שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו", היינו עם זב וטמא מת (כפסחים סז, א), וא"כ י"ל שזהו הקדמה והסברה לזה ש„מחוץ למחנה מושבו" היינו מחוץ לג' מחנות, לא במקום שאר הטמאין דזב וטמא מת, שמותרין במחנה לוי' (טמא מת) וישראל (זב), אבל הרי גם עפ"ז מוכח, שנוגע החיוב שיהי' „מחוץ למחנה", כי כשאין מחנות, ובמילא אין החילוק דג' מחנות, א"א להתקיים גם ה„בדד ישב" שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו, שזה מודגש רק כשיש החילוק דג' מחנות.

אבל את"ל שהכוונה (בפשוטו של מקרא עכ"פ) „שלא יהיו שאר טמאין" — גם מצורעין — יושבין עמו, אז יש לומר שהעיקר הוא שצריך להיות בדד, אבל דוחק לפרש כן.

43) ולפ"ז מותר ליכנס תוך המחנה וכדמשמע מפרש"י נשא (כנ"ל הערה 24). וראה חדא"ג וצל"ח ברכות נד, סע"א.

44) ועוד בזה: מכיון שפי' „כבוד" בפרש"י, הוא לא להראות גודל הכבוד שחלקו לה כ"א גדר הטובה והתועלת הבאה מזה למרים, א"כ אין נפק"מ (כ"כ) בזה, אם המתעכבים בשבילה הם רבים, ואם גם בנ"י רצו זה.

ש„חלק לה המקום" כנגד „שעה אחת שנתעכבה למשה" — הלא בשעה ההיא היה זה ענין הנוגע לפקוח נפש דמשה („הושלך ליאור"), ובמה מהווה הכבוד שחלק לה המקום גמול דומה ומתאים למאורע זה [והקושיא היא
138 לשני הקצוות: מצד הפעולה גופא — „ותתצב" הוא ענין של הצלת נפשות, שהוא מהענינים הנעלים ביותר; ואילו תשלום השכר שב„כבוד" (גדול ככל שיהיה) אינו באותה מדה. ומאידך, התעכבות מרים ל„שעה" הלא היא חובה המובנת מאליה גם לאדם פשוט ביותר, שהרי מדובר בהצלת נפשו של ילד, ובפרט אחיה ובשרה, ומאי קא־משמע־לן? ואילו השכר על כך היה שעיכב הקב"ה עבור כבודה את כל בני ישראל, ביחד עם המשכן וכו', ולמשך זמן ארוך ביותר[45].

ולפיכך העתיק רש"י מן הכתוב גם את התיבה „מרחוק", היינו שהתעכבותה לא היתה קשורה להצלת משה, שהרי עמדה „מרחוק" ולא היתה יכולה להועיל במאומה[46].

וממילא אין כל קושיא כיצד מהווה הכבוד שחלק לה המקום שכר על כך ש„נתעכבה כו'", כי התעכבות זו לא היתה פעולה של הצלת נפשות.

ח. אלא שמאחר שעדיין אפשר להקשות: סוף־סוף מהי השייכות בין תוכנו של כבוד זה לכך שנתעכבה למשה שעה אחת? והרי מן הלשון „מרחוק" מתבאר רק שלא היה זה ענין של פקוח נפש; אבל אין הדבר מלמד על צד שוה ביניהם —

על כן הוסיף רש"י „וגו'", שכן המשך (הכתוב ו)הפרשה שם מוסיף בהבנת הענין:

בכתוב שם[47] מסופרת התועלת שבאה על־ידי „ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו" — שכאשר באה בת פרעה „לרחוץ על היאור וגו'" וראתה בו „נער בוכה ותחמול עליו", ביקשה להרגיעו ולא עלה בידה, ואזי „ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מיניקת מן העבריות ותינק לך את הילד ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה (בזריזות ועלמות[48]) ותקרא את אם הילד".

ומובן, שגם לולא היתה שם מרים, הרי כיון ש„החזירתו על מצריות הרבה לינק ולא ינק"[49], סוף־סוף היתה בת פרעה מגיעה למסקנא זו מעצמה והיתה קוראת לאשה מן העבריות[50] — אלא שאז היה הדבר נמשך זמן ארוך יותר.

ואם כן, היתרון שבא על־ידי „ותתצב אחותו מרחוק" הוא, שבפעולה זו מיעטה וקיצרה מרים את זמן צערו של משה.

וממילא מובן שה„כבוד" ש„חלק לה

45) במשנה סוטה שם: נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר (ועד"ז במכילתא בשלח שם). ובפשטות יל"פ כי אז — שהי' לפני חטא המרגלים — היו צריכים ליכנס לארץ ישראל מיד (ולהעיר מרש"י פרשתנו י, כט).

46) וכפי שממשיך בהכתובים „לדעה מה יעשה לו", וראה תיב"ע כאן: לאידוע מה הוה בסיפי' דמשה.

47) שמות שם, ה ואילך.

48) פרש"י שם, ח.

49) פרש"י שם, ז.

50) להעיר מספורנו שם „שיהי' החלב יותר נאות למזגו".

139 המקום" — אשר „והעם לא נסע עד האסף מרים" כדי שצערה מכך ש„תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה" יסתיים מהר ככל האפשר — הרי הוא מדה כנגד מדה, „בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור".

ט. מיינה של תורה בפירוש רש"י:

נתבאר לעיל (בתחילת השיחה), שהטעם ללשון המשנה „לפיכך נתעכבו לה ישראל" (אע"פ שפשיטא שההתעכבות של בני ישראל באה על־ידי הקב"ה, על־ידי העדר „העלות הענן") הוא מפני שלפי המשנה גם בני ישראל רצו להמתין למרים;

ואע"פ שמסתבר לומר*[50] שגם אליבא דרש"י רצו אף בני ישראל להמתין לה, הרי רש"י הדגיש בדוקא „המקום", שלא כלשון המשנה „נתעכבו לה ישראל" — ויש לומר הטעם הפנימי לחילוק והשינוי ביניהם:

אמרו חז"ל[51] „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ומהאי טעמא קשה לומר שהענין הטוב שהיה כאן — המתנת בני ישראל למרים, שבכך חלקו לה כבוד — בא רק (מצד) „בידי שמים", היינו (אי העלות ה)ענן, ולא מצד רצונם הם.

אלא מסתבר לומר, אדרבה, שעמידת ה„ענן" במקומו היתה כתוצאה מכך שבני ישראל רצו להמתין למרים; וזוהי הדגשת המשנה „לפיכך נתעכבו לה ישראל" — בהתאם לכללות התוכן והמשך הענינים במשנה, שההנהגה עם אדם מישראל היא באופן של מדה כנגד מדה.

אבל לפי פירוש רש"י, אף שיש לומר שגם בני ישראל הסכימו ורצו להתעכב, הרי לפי פשוטו של הענין קשה לומר שמסע זה היה שונה מכל המסעות, והיה תלוי ברצונם של בני ישראל.

ובפנימיות יותר י"ל, שבפירוש רש"י, יינה של תורה, באה לידי גילוי וביטוי פנימיותו ואמיתתו של כל דבר — שאף הענינים של יראת שמים הבאים על־ידי עבודת האדם, אף הם באים מלמעלה, אלא שמקורם בבחינה נעלית יותר מ„ידי שמים"[52], והיינו שגם רצונם של בני ישראל לחלוק כבוד למרים בא מצד ההתעוררות מלמעלה.

משא"כ במשנה, בנגלה דתורה, אין מורגש בגלוי הענין האמור, שגם זה גופא בא מלמעלה (כי אם כן, היתה בכך סתירה לבחירה החפשית), אלא כפי שהדבר בא על־ידי עבודת האדם[53].

יו"ד. על־פי הנ"ל יובן גם הטעם שענין זה, שהכל בא מלמעלה, נרמז בפירוש רש"י העוסק בצרעת דוקא:

כללות ענין המצורע הנשלח מחוץ לשלשה מחנות, הרי זה מצד היותו היפך כללות ענין הקדושה, ועל כן „מחוץ למחנה מושבו" — אף מחוץ
140 למחנה ישראל — דבר המורה על התרחקותו אף מן המדריגה הפחותה ביותר שבמחנה ישראל[54].

---

*50) כפשטות הל' „והעם לא נסע".

51) ברכות לג, ב. ובפרש"י עקב יוד, יב: רבותינו דרשו מכאן כו'.

52) לקו"ת במדבר טו, א־ב. וש"נ.

53) ראה לקו"ת שם.

54) ראה לקו"ש ח"ז ע' 101 ואילך. וש"נ.

[וי"ל שזהו הטעם הפנימי למה שנתבאר לעיל, שעיקר הענין במצורע הוא החיוב שיישב מחוץ למחנה דוקא, כי כאשר המחנות אינם קיימים אין ניכר שהוא מחוץ לגבול הקדושה].

ולכן גם ענין זה, שיראת שמים באה מצד למעלה, נרמז בשייכות למצורע ובמקום העוסק בזירוז טהרתו, שכן כללות ענינה של טהרת המצורע באה מצד למעלה דוקא. וכמבואר במקום אחר[54], שזהו הטעם שנאמר בו "והובא אל הכהן"[55], דמשמע בעל כרחו[56], כי התעוררות התשובה אצל בעל דרגא פחותה כל־כך, הנמצא מחוץ לשלשה מחנות, אינה באה מצד האדם – שהרי בהמצאו במצב ירוד כל־כך, קשה ביותר שיתעורר מרצונו לתשובה – אלא מצד ההתעוררות מלמעלה, מצד הבטחת הקב"ה ש"בל ידח ממנו נידח", שהיא גם נתינת כח, "הקב"ה עוזרו".

(משיחת ש"פ בהעלותך תשכ"ה)

55) ר"פ מצורע.

56) ש"ך וכלי יקר שם. וראה גם ראב"ע ורמב"ן שם.